

7. Turik L.A. Pedagogicheskie tehnologii v teorii i praktike : uchebnoe posobie /L.A. Turik, N.A. Osipova. – Rostov n/D: Feniks,2009. –281 s.
8. Tury'shheva L.V. Pedagogichne my'slennya yak ob'yekt doslidzhennya psy'xologichnoyi sluzhby' / L.V.Tury'shheva // Visny'k Harkivs'kogo nacional'nogo pedagogichnogo universy'tetu im. G.S. Skovorody'. Psy'xologiya.– 2013. – Vy'p. 46(2). –S. 248-252.
9. Ficzula M. M. Pedagogika vy'shhoyi shkoly' : navchal'ny'j posibny'k dlya stud. vy'shh. navch. zakl. 2-ge vy'd., dopovn. / M.M. Ficzula. – Ky'yiv: Akademvy'dav, 2010. – 456 s.

УДК [378.013.75:001.82]:172.15

DOI 10.31652/2415-7872-2019-60-60-65

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА ДО ВИХОВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ УЧНІВ

К. Є. Дроздова-Кучерук

У статті розглядаються особливості проведення педагогічного експерименту з проблеми формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів. Представлені результати експериментальної перевірки педагогічних умов формування готовності майбутніх

Ключові слова: педагогічний експеримент, структурно-функціональна модель, готовність майбутніх учителів музичного мистецтва, національна самосвідомість.

ANALYSIS OF EXPERIMENTAL RESULTS FORMATION OF READINESS OF FUTURE TEACHERS OF MUSICAL ART FOR EDUCATION OF NATIONAL CONSCIOUSNESS OF STUDENTS

К. Drozdova-Kucheruk

The article deals with the peculiarities of conducting a pedagogical experiment on the problem of forming the readiness of future teachers of music art to educate students' national consciousness. The results of the experimental verification of the pedagogical conditions of forming the readiness of future music teachers to educate students' national consciousness are presented. Analysis of psychological-pedagogical literature on the problem of research and analysis of the results of the statement stage of the experiment allowed to substantiate the pedagogical conditions : purposeful development of students 'motivation to educate students' national consciousness; providing samples of the educational environment in the process of co-creation of teachers and students; selection and systematization of musical repertoire. The implementation of the pedagogical conditions in the educational process of institutions of higher education influenced the formation of positive motivation in students-musicians, the focus on the education of national-patriotic feelings and national consciousness of students, the awareness of the role of the national musical culture as effective tool in education of future citizen-patriots of Ukraine. The conclusions about the performance of the model are confirmed by validating the data using the Pearson's chi-squared test.

The analysis of the results of the experimental study revealed the positive dynamics of the readiness of future music teachers to educate the students' national consciousness. In particular, the number of students with high levels of readiness increased (by 21%), while the number of students with low levels decreased significantly (by 34 %). Thus, the results of the experimental study confirmed the effectiveness of the methodology of forming the readiness of future teacher-musicians to educate the national consciousness of student youth.

Keywords: pedagogical experiment, structural-functional model, readiness of future teachers of music art, national consciousness.

Одним із актуальних завдань мистецької освіти є вдосконалення професійної підготовки учителів музичного мистецтва до виховання національно-патріотичних почуттів підрастаючого покоління. У зв'язку з цим, необхідно застосовувати нові методи, засоби та форми навчання, спрямовані на розвиток мотивації студентів-музикантів до виховання майбутніх громадян-патріотів. Ефективність означених пропозицій перевіряється за допомогою педагогічного експерименту, організованого в умовах навчально-виховного процесу закладів вищої освіти та дає можливість визначити ефективність впровадження нових методик удосконалення підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить про значний інтерес науковців до проблеми організації педагогічного дослідження та педагогічного експерименту: С. Гончаренко, І. Зязюн, С. Сисоєва

та ін. Шляхи підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національно-патріотичних почуттів та національної самосвідомості досліджували Л.Альшевська, С. Борисова, І. Газіна, Г. Гуменюк, Л. Кандиба, Л. Коваль, О.Красовська, Ю. Мандрик, Л. Масол, Р. Осипець, Л. Побережна, Л. Стрюк, Р.Ткач, Д. Тхоржевський та ін. Разом з тим, недостатньо дослідженою є проблема організації педагогічного експерименту з метою формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів у процесі їх професійної підготовки.

Тому **метою статті** є аналіз та оцінка результатів педагогічного дослідження формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів.

Експериментальна робота виконувалась у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського впродовж 2015-2019 років і складалась з чотирьох етапів: аналітичного, констатувального, формувального і контрольного. На аналітичному етапі здійснювався пошук, теоретичний аналіз, узагальнення та систематизація філософської та психолого-педагогічної літератури з проблеми дослідження; сформовано мету та головні завдання дослідно-експериментальної роботи. Констатувальний етап (2016-2017) проводився зі студентами II-IV курсів денної та заочної форми навчання, напряму підготовки «Музичне мистецтво», загальною кількістю 114 осіб.

Діагностика початкового рівня готовності студентів-музикантів до виховання національної самосвідомості учнів вимагала уточнення критеріїв та показників, що характеризують сформованість її структурних компонентів та передбачала використання відповідних методів та засобів.

У нашому педагогічному дослідженні *«готовність майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів»* тлумачимо як стійку особистісну характеристику майбутнього учителя, що містить високий рівень мотивації, наявність знань, умінь та навичок, необхідних для ефективного виховання національно-свідомих школярів, спроможних брати участь у розбудові та захисті нашої незалежної держави. Цей феномен охоплює наступні структурні компоненти: мотиваційний (інтерес та мотивація до виховання національно-патріотичних почуттів на національній самосвідомості підростаючого покоління); когнітивний (знання, уміння та навички, які необхідні для виховання майбутніх патріотів засобами музичного мистецтва); емоційний (сформованість ціннісних орієнтацій, національного ідеалу, духовних та моральних почуттів); рефлексивний (здатність до самовдосконалення та професійного зростання).

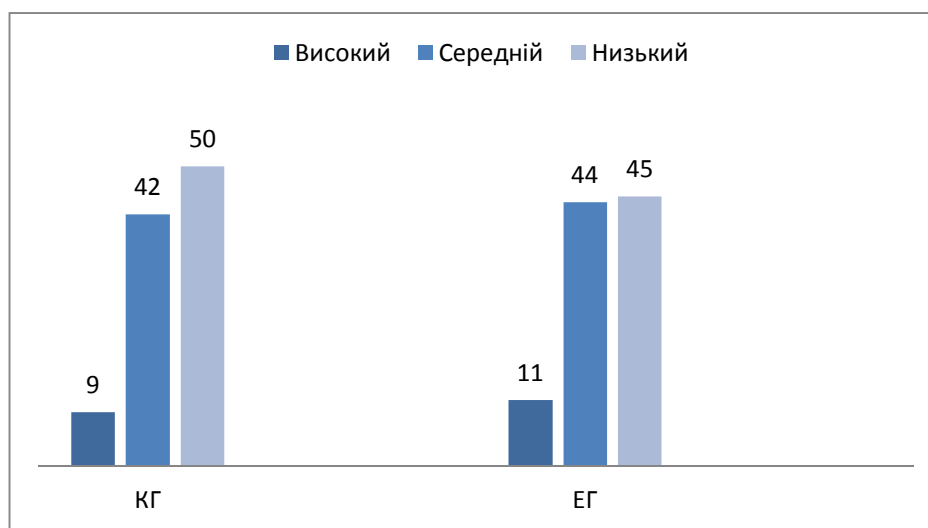
На основі аналізу характеристик структурних компонентів нами було визначено критерії сформованості готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів та їх показники: мотиваційно-цільовий (усвідомлення необхідності цілеспрямованого розвитку патріотичних почуттів школярів, їхньої причетності до нації, її культурного життя; наявність інтересів, мотивів, потреб, що спонукають майбутніх педагогів-музикантів до виховання національної самосвідомості учнів; усвідомлення цінностей вітчизняного музичного мистецтва та здатність його використовувати у виховній роботі), когнітивно-інформаційний (рівень інформованості майбутніх учителів музичного мистецтва щодо структурних компонентів національної самосвідомості, усвідомлення ролі сучасних музично-педагогічних засобів і методів її розвитку; системність фахових знань, умінь, здатність до тематичного узагальнення інформації для рішення виховних завдань засобами культурної спадщини українського народу), емоційно-ціннісний (сформованість ціннісних орієнтацій, ідеалів, почуття власної національної гідності, гордості за приналежність до національної спільноти, любов до рідної держави, емпатійне співпереживання, толерантне ставлення та розуміння інших народів, повага до їх культури), рефлексивно-оцінювальний (самооцінка набутих фахових знань, умінь та навичок, необхідних для ефективного виховання національної самосвідомості учнів; здатність до професійного зростання та самовдосконалення).

Під час констатувального етапу педагогічного експерименту нами було проведено комплексне діагностування, яке містило тестування, анкетування на виявлення рівня позитивної мотивації до виховання національної самосвідомості учнів, анкетування для самооцінювання рівня набутих знань, творчі завдання. На основі критеріїв та показників, для оцінки початкового рівня сформованості готовності майбутніх педагогів-музикантів до означеного виду діяльності було виокремлено високий, середній та низький рівні, і зазначено, що на низькому рівні перебувало 50 % осіб КГ та 45 % осіб ЕГ, на середньому – 42 % респондентів КГ та 44 % ЕГ і на високому – 9 % опитаних КГ та 11 % ЕГ (рис. 1).

Отже, аналіз результатів початкової діагностики свідчать про те, що рівень сформованості готовності у студентів-музикантів контрольної та експериментальної групи був приблизно однаковий. Врахування даних результатів науково-теоретичного аналізу дозволило зробити висновок про важливість створення педагогічних умов та структурно-функціональної моделі для покращення підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів.

Після проведення констатувального етапу, нами було теоретично обґрунтовано педагогічні умови формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної

самосвідомості учнів: цілеспрямований розвиток мотивації студентів до виховання національної самосвідомості учнів; забезпечення зразків освітньо-виховного середовища у процесі співтворчості учителів та студентів; відбір і систематизація музичного репертуару.

Рис. 1. Узагальнені результати початкової діагностики готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів під час констатувального етапу експерименту.

З метою ефективного формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів нами розроблено структурно-функціональну модель, яку ми розуміємо як цілісну структуру, що містить в собі мету та завдання, компоненти готовності майбутніх педагогів-музикантів, науково-методологічні підходи, навчально-дидактичні принципи, педагогічні умови для досягнення поставленої мети, комплекс методів, форм та засобів, необхідних для виховання підростаючого покоління засобами вітчизняного музичного мистецтва.

Перевірка ефективності педагогічних умов здійснювалась в ході формувального експерименту, який тривав протягом 2017-2019 н.р. та був впроваджений у процес підготовки студентів-музикантів ЕГ (студенти КГ навчалися за традиційною методикою).

Основними завданнями експериментального дослідження були:

- розвиток у майбутніх учителів музичного мистецтва позитивної мотивації: усвідомлення важливості виховання національно-патріотичних почуттів учнівської молоді, необхідність опанування засобами виховного впливу в процесі музичної діяльності (мовленнєвий вплив, володіння співацьким голосом, диригентськими жестами, грою на музичних інструментах);
- спрямування студентів на оволодіння системою знань про сутність та структурні компоненти національної самосвідомості;
- формування здатності до самоаналізу, комунікативної рефлексії, оцінки своєї підготовки до майбутньої виховної діяльності, зокрема виховання національної самосвідомості школярів.

Ці завдання вирішувались за допомогою використання комплексу наступних методів: пояснювально-ілюстративних, проблемного викладу навчального матеріалу; активізації зорових, слухових і дотикових асоціацій, частково-пошукового (евристичного), тютєрських лекцій, проектних технологій, використання мультимедійних презентацій, відеофільмів, комп'ютерних програм.

Методику реалізації педагогічних умов в процес підготовки студентів-музикантів здійснювали у три послідовних етапи: професійно-мотиваційний, інформаційно-змістовий, творчо-діяльнісний.

Формування позитивної мотивації майбутніх педагогів-музикантів до виховання національної самосвідомості учнів та установка на розвиток власної готовності до даної діяльності здійснювалась у процесі вивчення таких навчальних дисциплін: вокально-хорової підготовки («Хорового класу», «Хорового диригування», «Постановки голосу»); «Теорії і методики музичної освіти»; «Практикуму з народного співу». На даному етапі були розроблені змістові доповнення до вищезазначених дисциплін, зокрема дисципліну «Теорія і методика музичної освіти» додали темою – «Роль вітчизняного музичного фольклору у розбудові та розвитку національної музичної освіти»; Практикум з народного співу доповнили наступними темами – «Патріотична тематика українського пісенного фольклору, зокрема аналіз образного змісту історичних пісень, народних дум, козацьких пісень», «Значення пісенного фольклору у вихованні національної самосвідомості учнів».

Слід підкреслити, що використання індивідуальної форми організації навчальної діяльності має найкращі умови для формування готовності студентів-музикантів до виховання патріотичних почуттів та національної самосвідомості учнів. Адже тут є можливість для вільного спілкування з педагогом, виявляючи особистісний художньо-емоційний, інтелектуальний рівень та власний духовний досвід. Так, під час індивідуальних занять з «Постановки голосу», «Хорового диригування» та «Інструментального виконавства», студенти спілкувались з вітчизняними музичними творами, аналізуючи їх образний зміст, музичне рішення, виховне значення. Тому майбутні педагоги знайомились з кращими вокальними, вокально-хоровими та інструментальними творами, в яких була втілена національна ідея, оспівані кращі духовні якості нашого народу, його щирість, людяність, вільнолюбивий дух.

На інформаційно-змістовому етапі нами було впроваджено авторський спецкурс «Основи виховання національної самосвідомості учнів», головною метою якого було ознайомлення студентів із сутністю феномену «національна самосвідомість», його складовими компонентами, значенням у системі розвитку особистості. Водночас, студенти-музиканти мали можливість самостійно аналізувати потенціал вітчизняного музичного мистецтва з метою виховання національної самосвідомості учнівської молоді. Тому, зміст, методи і форми роботи спецкурсу були спрямовані на розв'язання таких завдань: актуалізацію у майбутніх учителів музичного мистецтва позитивної мотивації до виховання національної самосвідомості учнів; усвідомлення ними ролі вітчизняного музичного мистецтва як ефективного засобу національно-патріотичного виховання шкільної молоді; оволодіння практичними вміннями та навичками виховання національної самосвідомості шкільної молоді у закладах загальної середньої освіти.

Відповідно до вищезазначених завдань, нами були використані такі методи роботи: бесіди, дискусії, творчі роботи, застосування рольових ігор, інформаційно-комунікативні технології, метод наочності, метод Веб-квесту, музичні вікторини, метод аналізу, педагогічних ситуацій.

Третій етап – творчо-діяльнісний зорієнтовувався на втілення набутого студентами досвіду спілкування з національним музичним мистецтвом у практичній діяльності (під час проходження педагогічної практики, концертно-виконавської діяльності, участі у науково-практичних конференціях).

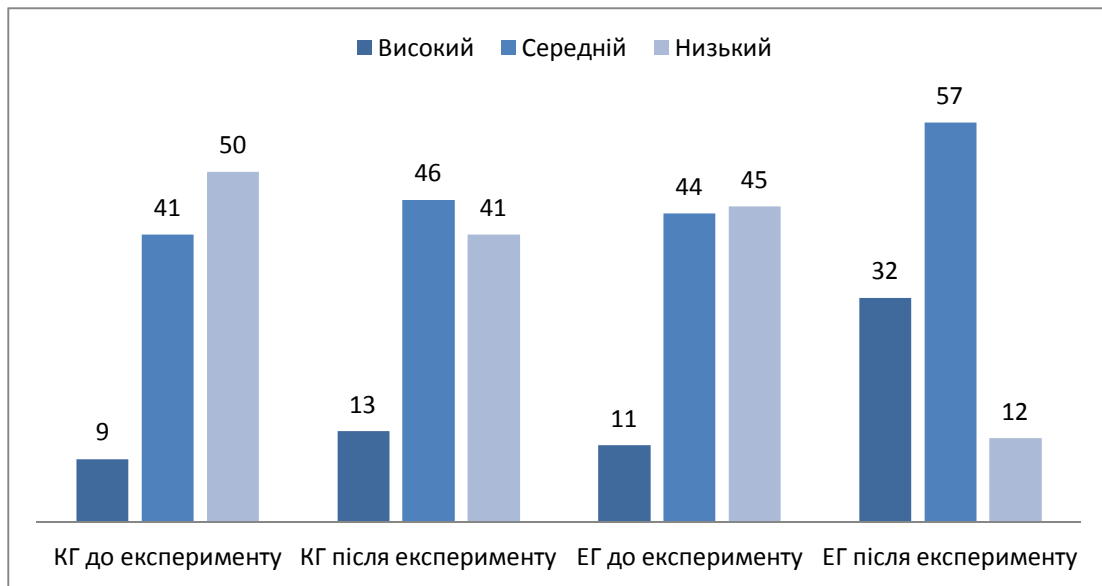
Під час контрольного етапу експерименту було здійснено порівняння результатів в експериментальних та контрольних групах. Отримані результати свідчать, що в експериментальних групах, на відміну від контрольних, суттєво збільшилась кількість студентів із середнім і високим рівнями сформованості готовності до виховання національної самосвідомості учнів. Одночасно зменшилась кількість студентів, яким притаманний низький рівень сформованості готовності до виховання національної самосвідомості учнів. Для наочності порівняємо зміни стану сформованості готовності студентів-музикантів до виховання національної самосвідомості учнів за сумою усіх критеріїв після проведення формувального експерименту (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка змін стану готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів КГ та ЕГ групах (%)

Критерії	Рівні	На початку експерименту		Динаміка	Після експерименту		Динаміка
		КГ	ЕГ		КГ	ЕГ	
Мотиваційно-цільовий	високий	5	8	+3	11	27	+16
	середній	43	44	+1	45	61	+16
	низький	52	48	-4	44	12	-32
Когнітивно-інформаційний	високий	11	12	+1	12	27	+15
	середній	43	43	0	45	49	+4
	низький	46	45	-1	43	24	-19
Емоційно-ціннісний	високий	9	10	+1	18	33	+15
	середній	42	43	+1	43	63	+20
	низький	49	47	-2	39	4	-35
Рефлексивно-оцінювальний	високий	9	12	+3	12	39	+27
	середній	39	47	+8	52	53	+1
	низький	52	41	-11	36	8	-28
За всіма критеріями	високий	9	11	+2	13	32	+16
	середній	41	44	+3	46	57	+11
	низький	50	45	-4	41	12	-27

Аналіз результатів свідчить, що після формувального етапу експерименту рівень розвитку мотиваційно-цільового, когнітивно-інформаційного, емоційно-ціннісного та рефлексивно-оцінювального критерію набув змін в експериментальних групах порівняно з контрольними. Так, у респондентів ЕГ відбулася позитивна динаміка: високий рівень до експерименту становив 11 %, після 32 %, середній – 44 % – 57 %, низький рівень 45 % – 12 %.

Рис. 2. Динаміка змін стану готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнів.

Перевірку статистичної значущості змін, які відбулися у показниках сформованості готовності студентів-музикантів КГ та ЕГ ми здійснили за допомогою критерія узгодженості χ^2 Пірсона.

Результати обчислень за критерієм узгодженості χ^2 для КГ та ЕГ (після експерименту):

$$\chi_{\text{експ}}^2 = \frac{(32 - 13)^2}{13} + \frac{(57 - 46)^2}{46} + \frac{(12 - 41)^2}{41} = 27,76 + 2,630 + 20,51 = 50,9$$

Число ступенів свободи $(m-1) = 3 - 1 = 2$, рівень значимості $\alpha = 0,05$, відповідне критичне значення візьмемо з таблиці для критерія Пірсона $\chi_{\text{кр}}^2 = 5,991$. Оскільки $\chi_{\text{експ}}^2 = 50,9 > \chi_{\text{кр}}^2 = 5,991$, ми відкидаємо нульову гіпотезу і приймаємо альтернативну гіпотезу H_1 — є суттєва різниця в рівні сформованості означеного якості між КГ та ЕГ не обумовлена статистичною похибкою.

Також ми здійснили аналіз результатів КГ до та після експерименту.

Результати обчислень за критерієм узгодженості χ^2 для КГ:

$$\chi_{\text{експ}}^2 = \frac{(13 - 9)^2}{9} + \frac{(46 - 41)^2}{41} + \frac{(41 - 50)^2}{50} = 1,777 + 0,609 + 1,62 = 4,006$$

Отримані результати (4,006) не підтвердили статистично значущої відмінності отриманих результатів контрольної групи.

Також ми порівняли результати ЕГ до та після експерименту.

Результати обчислень за критерієм узгодженості χ^2 для ЕГ:

$$\chi_{\text{експ}}^2 = \frac{(32 - 11)^2}{11} + \frac{(57 - 44)^2}{44} + \frac{(12 - 45)^2}{45} = 40,09 + 3,840 + 24,2 = 68,13$$

Оскільки $\chi_{\text{експ}}^2 = 68,13 > \chi_{\text{кр}}^2 = 5,991$, ми відкидаємо нульову гіпотезу і приймаємо альтернативну гіпотезу H_1 — є суттєва різниця в рівні сформованості означеного якості між ЕГ до та після експерименту не обумовлена статистичною похибкою.

Таким чином, аналіз результатів експериментального дослідження засвідчує позитивні зміни у стані сформованості готовності майбутніх педагогів-музикантів ЕГ та доводить успішність педагогічних умов та структурно-функціональної моделі формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до виховання національної самосвідомості учнівської молоді.

Література

1. Василевська-Скупа Л. П.. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів музичного мистецтва : монографія / Л. П. Василевська-Скупа. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2014. – 208 с.

2. Дроздова К. Є. Науково-методологічні підходи до виховання національної самосвідомості учнів у контексті фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва / К. Є. Дроздова, Василевська-Скупа Л. П. // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Київ. – 2019. – Вип. 26. – С. 29–34.
3. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/15828.html>. (дата звернення: 11.03.2019).
4. Отич О. М. Мистецтво у розвитку індивідуальності педагога: історичний і методологічний аспекти : монографія / О. М. Отич. – Чернівці : Зелена Буковина, 2008. – 440 с.

References

1. Vasylevska-Skupa L. P.. Formuvannya komunikativnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva : monohrafiia / L. P. Vasylevska-Skupa. – Vinnytsia : TOV firma «Planer», 2014. – 208 s.
2. Drozdova K. Ye. Naukovo-metodolohichni pidkhody do vykhovannia natsionalnoi samosvidomosti uchniv u konteksti fakhovoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva / K. Ye. Drozdova, Vasylevska-Skupa L. P. // Naukovy chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Serii 14. Kyiv. – 2019. – Vyp. 26. – S. 29–34.
3. Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na 2012. [Elektronnyi resurs]. – Rezhym dostupu : <http://www.president.gov.ua/documents/15828.html>. (data zvernennia: 11.03.2019).
4. Otych O. M. Mystetstvo u rozvytku indyvidualnosti pedahoha: istorychnyi i metodolohichnyi aspekty : monohrafiia / O. M. Otych. – Chernivtsi : Zelena Bukovyna, 2008. – 440 s.

УДК 371.31.001.63 : [377.6-054.87 : 61]

DOI 10.31652/2415-7872-2019-60-65-70

ПРОЕКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФЕЛЬДШЕРІВ У МЕДИЧНОМУ КОЛЕДЖІ

Л. Л. Коношевський

orcid.org/0000-0002-7710-1251

Н. Л. Черчик

orcid.org/0000-0002-7644-2572

У статті висвітлено теоретико-методичні аспекти проектної технології й особливості її впровадження в біоетичну підготовку майбутніх фельдшерів у медичних коледжах. Обґрунтовано метод проектів як один із ефективних методів формування професійних компетентностей та особистісних якостей майбутнього фельдшера, що дозволяє розв'язати конкретну біоетичну проблему внаслідок самостійних дій студентів із обов'язковою презентацією результатів. Наголошено про необхідність впровадження методу проектів у навчання з метою підвищення мотивації та якості освіти, розкриття індивідуальних можливостей майбутніх фельдшерів в освоєнні нових і застосуванні одержаних знань.

Ключові слова: дослідницька діяльність, метод проектів, проектна діяльність, проектні технології, самостійна діяльність студентів, самостійна робота студентів.

PROJECT ACTIVITY IN THE FUTURE NURSE PRACTITIONERS TRAINING AT MEDICAL COLLEGE

L. Konoshevskiy, N. Cherchik

The article deals with theoretical and methodical aspects of project technology and peculiarities of its implementation into bioethical training of future nurse practitioners at medical colleges. The project method is proved to be one of the most efficient ones in developing professional competencies and personal skills of the future nurse practitioner and allows solving the bioethical issues as a result of students' individual activity including obligatory presentation of the results. The necessity to implement project method in the curriculum in order to boost motivation and quality of education, open individual possibilities of future nurse practitioners in grasping and using obtained knowledge was emphasized. It was shown that the project method encompasses the development of cognitive skills, the ability to independently form their professional knowledge and navigate in the mass media sphere, development of critical and creative thinking. The project method is a joint activity of a lecturer and a student aimed at looking for the solution for the field issue that appeared. The solution for it lies in the implementation of the project methodology into the curriculum at the medical college that would lead to an increase in the amount of research activity of future nurse practitioners in the educational process. The key point here is not a "global" breakthrough but mastering the research work by the student, ability to navigate in the vast world of information, work in a team and individually, develop a personal opinion, present the results of work. The developing method of cooperation during project